

לזכות התמים ר' דוד וזוגתו נטשה לאה וילדיהם שיחיו

בן נאים

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען

ר' ירחמיאל מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גולדשמיד

ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו

ר' שלמה ומשפחתו שיחיו ורדיגר

ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פיישר

ר' יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קזרנובסקי

הרב יצחק ומשפחתו שיחיו רסקין

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הרה"ח רמי בן עזרא ע"ה
ציון

על-ידי ולזכות

ר' יהודה וזוגתו מרת ימית
וילדיהם שיחיו אלמקיים
להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות
וברוחניות

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת מרת

חנה בת ר' זלמן יואל ע"ה
על-ידי ולזכות בנה הרב ראובן

וזוגתו מרת צבי"ה

ומשפחתם שיחיו
קיל

להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לזכות
מרת דבורה לאה

בת הרה"ח אהרון דוד שיחי'
לרגל יום הולדתה כ"ב אדר
לאריכות ימים ושנים טובות
ולהצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר תפנה

נדפס על-ידי בעלה ר' מאיר שיחי'

אשכנזי

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

מרת דבורה סימה

בת ר' אליהו צבי

איינבינדער

נלב"ע מוצש"ק פ' וארא

ד' שבט ה'תשפ"ד

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות

מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

בענין עבודת המוחין
ועבודת המידות

מאמר ד"ה
אלה פקודי

שבת פרשת פקודי ה'תש"ל
קונטרס כ"ה אדר ה'תשס"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

כרך חדש!

עכשיו
במחיר השקה
40
ש"ח

ביאורים במאמרי רבינו

17 מאמרי חסידות
של הרבי למעגל השנה,
מפורשים ומבוארים.

על-פי כתבי
חסידות חב"ד
ושיעורי הרב יואל כהן ע"ה.

**מעתה כל אחד
יכול ללמוד!**

רבים מבקשים וכמהים
לעסוק בתורת רבינו, אך
לשם כך דרוש ידע מוקדם
במושגי החסידות, שפתה
וסגנונה, ועל כל אלה
דרוש ישוב הדעת.

הביאור שלפנינו נותן בידי
קהל הלומדים את הדרוש
על-מנת לעסוק בתורת
רבינו בהבנה ובהעמקה.

- ביאור קצר ותמציתי - משולב בגוף המאמר
- ביאור מושגים, הרחבת הביאור ועוד - בשולי הגיליון
- סיכום כל סעיף
- הסבר מהלך המאמר
- מפתח מושגים

**להשיג
בחנויות
המובחרות**

מאת הרב מנחם מענדל אשכנזי

קובץ זה נדפס
לע"נ הרה"ח הרה"ת ר'
יהושע זעליג בן ר' שמואל
מאיר ז"ל
ולע"נ הרה"ח הרה"ת ר'
שמואל מאיר ב"ר משה ז"ל
ולע"נ מרת בת שבע בת
הרה"ח הרה"ת ר' משה זלמן
ז"ל

קובץ זה נדפס
על-ידי ולזכות
ר' דניאל

וזוגתו מרת יהודית
לנחת רוח חסידי אמיני
מילדיהם

שירלי, לוי יצחק,
חיה מושקא, שרה רחל,
מרים ריזל, חנה
שיחיו
לאורך ימים ושנים טובות

קובץ זה נדפס על-ידי
ולזכות הרב עמנואל אריה חיים
וזוגתו מרת חנה רחל
וב"ב
מרת פערלא ובעלה ר' מיכאל
אברהם
וילדיהם ליטל שמחה ואידעל אורה
הת' מנחם מענדל, הת' לוי יצחק,
מרים, ביילא שרה
להצלחה בשליחות בעיר מרסיי עד
התגלות מלכנו משיחנו

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
הו"ח התמים
ר' יעקב
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה
סטמבלר
חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס על ידי ולזכות
ר' ניסן וזוגתו מרת מרים שיחיו
פעוונזנער
ילדיהם
שלום דובער, רפאל ברוך,
יונה טייבל

ולזכות הוריהם
הרב יוסף יצחק
וזוגתו רבקה שיינא שיחיו
פעוונזנער
הרב נפתלי הערץ
וזוגתו רייזל נעמי שיחיו
הרשקוביץ
להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר
יפנו בטוב הנראה והנגלה בגשמיות
וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידות מתוך
שמחה וטוב לבב

– מציאות האדם (מידות). ותשובה עילאה היא לבטל מציאותו ולהשיבה למקורה (מוחין). ועיקר עניינו של משה הוא תשובה עילאה, אלא שעל-ידי זה גם התשובה תתאה היא באופן נעלה יותר.

סעיף ח: גם ב'משכן' סתם נאמר 'פקודי', ומבואר בלקו"ת שהוא לשון פקידה ויחוד (ו'שאר) כסותה ועונתה' הם ג' אופני המשכה) עד להמשכת העצם בלי לבוש. והעניין הוא, שעל-ידי המשכן נתגלה שכוונת חטא העגל היתה להביא לבני מעלת התשובה, שבאה מעצם הנשמה הקשורה תמיד בעצמות, ועל-ידי זה גם התורה ומצוות שבכוחות הגלויים הם למעלה מהגבלה (וזהו הקשר לפירש"י שהכפילות 'משכן משכן' היא רמו לחורבן, שגם על-ידי החורבן מתגלה עצם הנשמה).

סעיף ט: בלקו"ת מביא ראייה ממאמרז"ל "חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך", שבזמן הגלות בני"ה הם כאשר שהלך בעלה למדינת הים, ולפני זה היתה הפקידה – שבשעת החורבן היו הכרובים מעורים. אלא שהפקידה היתה בהעלם, ובגלוי היה חורבן. והכוונה בזה היא שעל-ידי עבודת התשובה תהיה הפקידה בגילוי בביאת משיח.

מילואים

לביאור ב: שהרי העילוי שבמצוות היא בחלק הרוחני שלהם – התוכן הפנימי והכוונה. אבל קיומם בענייני העולם הגשמיים דווקא, אין בו עילוי מצד עצמו, והוא נעשה אך ורק מצד ציווי ה' (ראה בד"ה רני ושמחי תשכ"ז סעיף ג).

לביאור יז: מבואר בחסידות שבדרגת פנימיות המוחין הקליטה היא באופן של דבקות. אבל לכאורה צריך ביאור, שהרי פנימיות המוחין היא דרגה פנימית ביותר בנפש האדם, ואיך יתכן שדרגה זו עצמה מתחברת לעניין אחר באופן של דבקות?

כלומר, המדד לסדר הדרגות בנפש הוא, שכל שיש שייכות לזולת – הרי זו דרגה נמוכה יותר. וככל שהנפש היא כפי שהיא לעצמה – הרי זו דרגה נעלית יותר (וזה הסיבה לכך שמוחשה גבוהה מדיבור, כיוון שדיבור הוא לזולת ומוחשה היא לעצמו. וכן מוחין נעלים ממידות, כיוון שמידות הן לזולת ומוחין הם לעצמו).

ואם כן, איך יתכן שבדרגת 'פנימיות המוחין' שהיא דרגה פנימית ביותר – יש נתינת מקום לעניין של זולת ובאופן של דבקות?

פתח דבר

בשבת והודיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות שבת פרשת פקודי ה'תש"ל, ויצא-לאור מוגה בקונטרס כ"ה אדר ה'תשנ"ב.

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו העניינים והמושגים המובאים בו.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהודמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת לוי יצחק שיחי' אפשטיין על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן אנו מודים להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים.

בשעה טובה ומוצלחת יצא לאור בימים אלה הספר השלישי בסדרה, הכולל שבע-עשרה מאמרים נוספים מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג), ויתכן שנפללו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנן בבוא העת אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

כ"ה אדר ה'תשפ"ה

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

אלה פקודי, שבת פרשת פקודי ה'תש"ל כא

סיכום כללי

סעיף א: יש להבין מ"ש 'משכן משכן' ב' פעמים, ורק בשני נאמר 'משכן העדות'. גם צריך להבין הקשר בין הפירושים ב'אשר פוקד על-פי משה' – שבפשוט נאמר על כללות המשכן, אבל בחסידות מובא שזה שייך רק לבחינת 'משכן העדות'.

סעיף ב: מבואר בלקו"ת שבחינת 'משכן' הוא שכינתא תתאה (מלכות) ו'משכן העדות' הוא שכינתא עילאה (בינה).

והעניין בעבודת 'ושכנתי בתוכם': א. 'משכן' הוא העבודה בתורה ומצוות, ו'משכן העדות' – עבודת התשובה. ב. למ"ד שהמשכן הוא כפרה על חטא העגל, הם ב' דרגות בתשובה: 'משכן' – תשובה תתאה ו'משכן העדות' – תשובה עילאה. ג. למ"ד שנדבת המשכן היתה קודם החטא, הם ב' דרגות בעבודת הצדיקים: 'משכן' – מ"ע, ו'משכן העדות' – מצוות ל"ת. ד. בעבודה הפנימית: 'משכן' – עבודת הלב, 'משכן העדות' – עבודת המוח.

סעיף ג: מבואר בלקו"ת ש-י"ה (מוחין) הם 'הנסתרות לה' אלוקינו', ו-ו"ה (מידות) הם נגלות. וכן הוא למעלה, שמוחין הם למעלה מעולמות ומידות הן לצורך העולמות. ושייכות המידות לזולת אינו רק בפעולתן, אלא שבלי מציאות הזולת לא שייך התעוררות המידות ולא עצם המידה.

סעיף ד: במוחין, לא רק עצם עניין השכל הוא לעצמו, אלא שגם בשביל פעולתו אין צריך זולת – שגם בלי זולת יכול להשכיל, ואדרבה שלפעמים הזולת מבלבל.

סעיף ה: המידות, גם בהיותן בלב הם בחי' גילוי, רק שעדיין לא בא לפועל. ומוחין, גם כשמתגלים הם בחי' העלם, שהרי עצם השכל נשאר בהעלם. ועוד, שכללות השכל הוא עניין שלעצמו, אלא שמגלה לזולת עניין שלעצמו. והשכל הוא למעלה גם מהעניינים באדם שהם בחי' 'זולת' לגבי השכל. וזהו שבכדי לתפוס השכל צריך להעלים כל הכוחות, ולאידיך, השגת השכל אינה פועלת בהכרח על הכוחות.

סעיף ו: 'משכן' סתם הוא עניין המידות, ולכן נאמר 'המשכן' בה"א הידיעה שהוא בחי' גילוי. ו'משכן העדות' הוא בחי' המוחין – שעדות היא על דבר הנעלם – שנעשה משכן לאור שבמוחין. והוא על-ידי בחי' משה שבכל אחד. ועל-ידי עבודה זו, גם המידות מתעלים (כפשוט הפסוק, שגם בחי' 'משכן' סתם הוא על-ידי משה).

סעיף ז: על-ידי עבודת התשובה שיוצא ממציאותו, מגיע לבחי' המוחין (מה-שאיין-כן עבודת הצדיקים מגיעה לבחי' המידות). וזהו שעיקר עניין 'פוקד על-פי משה' הוא ב'משכן העדות', שהרי עניינו של משה הוא ביטול במציאות. אלא שעל-ידי התשובה, גם קיום התורה ומצוות ('משכן' סתם) הוא באופן נעלה יותר.

ובתשובה עצמה יש מוחין ומידות: בתשובה תתאה, ה' תתאה שבה למידות, ובתשובה עילאה, ה' עילאה שבה למוחין. ובעבודת האדם: תשובה תתאה היא בנוגע לתורה ומצוות

'משכן' סתם הוא עבודת המידות, ו'משכן העדות' הוא עבודת המוחין • 'מידות' הם לצורך העולמות ו'מוחין' הם למעלה מעולמות • עיקר עניין 'אשר פוקד על-פי משה' הוא בעבודת המוחין – שיוצא ממציאותו • על-ידי עבודת המוחין נפעל עילוי גם בעבודת המידות.

בס"ד. ש"פ פקודי ה'תש"ל*

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה גוי', וידוע הדיוק מ"ש המשכן משכן ב' פעמים² [שהם שתי בחינות במשכן]. גם צריך להבין, שבמשכן הא' נאמר משכן סתם ובמשכן הב' נאמר משכן העדות³. גם צריך להבין מ"ש אשר פוקד על פי משה, דשני פירושים בזה. שקאי אדםיך ל', [שמתיחס לחלק הסמוך לו] על משכן העדות⁴. ולכן נאמר פוקד לשון יחיד, כי רק משכן אחד פוקד על פי משה, בחינת משכן העדות. ועוד פירוש, שאשר פוקד על פי משה קאי על כללות המשכן, גם על בחינת משכן סתם. ואדרבה, הפירוש הפשוט (דאין מקרא יוצא מפשוטו⁵) באשר פוקד על פי משה הוא שקאי על אלה פקודי המשכן (שבתחלה אומר פקודי סתם ואחר-כך מפרש שזה הי'ה על פי משה). וצריך להבין הקשר דשני הפירושים.

סיכום: יש להבין מ"ש 'משכן משכן' ב' פעמים, ורק בשני נאמר 'משכן העדות'. גם צריך להבין הקשר בין הפירושים ב'אשר פוקד על-פי משה' – שבפשוט נאמר על כללות המשכן, אבל בחסידות מובא שזה שייך רק לבחינת 'משכן העדות'.

ב) ונקודת הביאור בזה הוא, כדאיתא בלקו"ת⁶, דענין המשכן הוא השראת השכינה כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ושני הענינים שבמשכן [משכן סתם ומשכן העדות] הם ב' דרגות בשכינה, שכינתא תתאה ושכינתא עילאה⁸. ועל-פי הידוע שכל אחד מישראל הוא משכן ומקדש לו ית' [כמארו"ל⁹ עה"פ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל], מובן, דשני הענינים שבמשכן [משכן סתם ומשכן העדות] הם גם בהמשכן דישראל. [ולהלן מבאר עניין זה בכמה אופנים; אופן ראשון:] ועל-פי

1) ריש פרשתנו (פקודי).	ב ואילך. תרנה, ב ואילך [שם תמב, ג ואילך. תנב, א ואילך].
2) רד"ה זה בלקו"ת פרשתנו (ג, א). תו"ח שם (תרמו, ב. תרנה, ב [בהוצאה החדשה – פקודי ח"ב תמב, ג. תנב, א]).	7) תרומה כה, ח.
3) תו"ח שם.	8) לקו"ת שם (ד, ד).
4) לקו"ת שם (ה, א). תו"ח שם (תרנה, סע"א [שם תמך ד]).	9) הובא בלקו"ת ר"פ נשא (כ, סע"ב) בשם "ארו"ל". וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים – סט, ב). ועוד. – נסמן בלקו"ש חכ"ז ע' 414.
5) שבת סג, א. וש"נ.	10) יל"ש ריש פרשתנו. ועל דרך זה הוא בשמו"ר פרשתנו פנ"א, ד. וראה על דרך זה פרש"י עה"פ.

* יצא לאור בקונטרס כ"ה אדר – תנש"א, "לקראת יום ב' כ"ה אדר, יום הולדת הרבנית הצדקנית מרת ח' מושקא נ"ע זי"ע . . א' ויקרא כד אדר, שנת ה'תנש"א".

מאמר רו"ל¹⁰ עה"פ משכן העדות, עדות היא לכל באי עולם שהקב"ה נתרצה לישראל, יש לומר, דזה שישראל הם משכן (סתם) הוא על-ידי העבודה דתורה ומצוות, וזה שהם משכן העדות הוא על-ידי עבודת התשובה. ויש לקשר זה עם המובא לעיל מלקו"ת דמשכן סתם ומשכן העדות הם שכינתא תתאה ושכינתא עילאה, כי שכינתא תתאה היא מלכות ושכינתא עילאה היא בינה¹¹, ועל דרך זה הוא החילוק בין העבודה דתורה ומצוות להעבודה דתשובה, שקיום המצוות, מצוות המלך, הוא במלכות¹² ב, ותשובה היא בבינה¹³. [אופן שני:] גם יש לומר, דכיון שהמשכן (כללות המשכן) ה'ה כפרה על חטא העגל¹⁴, לכן, גם במשכן סתם נכללת גם עבודת התשובה, והחילוק בין משכן סתם למשכן העדות הוא, שמשכן סתם הוא תשובה תתאה ומשכן העדות הוא תשובה עילאה ג. וזה מתאים עוד יותר עם המובא לעיל מלקו"ת שמשכן סתם ומשכן העדות הם שכינתא תתאה (מלכות)

(11) ראה תקו"ז בהקדמה (א, ב). ובכ"מ.

(12) לקו"ת שלח מ, א (הובא בלקו"ת פקודי שם ג, ג). ואתחנן יר"ד, ג. נצבים מט, ג. וראה גם תו"ח שם (תרנב, ב [שם תנה, ג]).

(13) ראה אוה"ת יחכ"פ ע' א' תקנו. וש"נ.

(14) תנחומא תרומה ח. וראה גם מקומות שבהערה 10. פרש"י שמיני ט, כג. ועוד.

ביאורים במאמרי רבינו

א "שכינתא תתאה היא מלכות ושכינתא עילאה היא בינה"

בחינת "שכינה" נקראת כך על שם ש'שוכנת ומתלבשת' במקום נמוך יותר. לכן ספירת המלכות נקראת "שכינה" כי היא (הספירה האחרונה והנמוכה מבין עשר הספירות) היורדת להאיר בעולם שלמטה ממנה. שמלכות דאצילות יורדת להאיר בעולם שלמטה ממנה - עולם הבריאה, ומלכות דבריאה יורדת לעולם היצירה, וכן הלאה עד לעולם העשיה.

בנוסף, גם ספירת ה'בינה' נקראת בשם 'שכינה', כיוון שהיא יורדת מעולם השכל ומאירה במידות שכלב. שהרי, בשעה שאדם מבין בשכלו את מעלתו של דבר כלשהו, אזי מסקנת השכל ש'הדבר הוא טוב' יורדת ללב, וכתוצאה מכך מתעוררת בליבו אהבה לאותו הדבר. ונמצא שגם ספירת הבינה יורדת לשכון במידות (ראה בסה"ט אעת"ר ד"ה ו' ימים).

ב "קיום המצוות הוא במלכות"

מה הקשר של קיום המצוות דווקא לספירת המלכות? אלא, ש'מצוה' היא מלשון ציווי ופקודה,

ומשמעות הדבר היא שקיום המצוות צריך להיות בביטול בדרך עבודת עבד (ראה ד"ה מרגלא בפומיה דרבא תש"מ סעיף ב ובהנסמן שם). ובעניין זה, קיום כל המצוות שיין דווקא לספירת המלכות. שהרי עניינה של מלכות הוא שהקב"ה הוא מלך ואדון העולם, והעבודה שנדרשת כתוצאה מכך היא ביטול וקבלת עול מלכות שמים. וראה עוד במילואים.

ג "תשובה תתאה ותשובה עילאה"

"תשובה תתאה" עניינה הוא תיקון הפגם שנוצר על-ידי החטא, מה-שאיין-כן "תשובה עילאה" שאינה עוסקת בתיקון החטאים, אלא בהשבת הנפש למצב הנעלה שבו היא היתה קודם ירידתה לעולם, "כמו שהיתה מיוחדת בו יתברך בטרם שנפחה", שאז היא לא היתה כלל בבחינת "מציאות".

ולכן "תשובה עילאה" שייכת גם לצדיקים כי "נשמת האדם אפילו הוא צדיק גמור, עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים, אף-על-פי-כן אינה בטילה במציאות לגמרי, ליבטל וליכלל באור ה' ממש... רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו" (ראה בלקו"א פל"ה).

אלה פקודי, שבת פרשת פקודי ה'תש"ל

ה'ה היחוד. וכמבואר במק"א⁵⁶ מה שארז"ל⁵⁷ בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, דלכאורה תמוה⁵⁸, הרי כרובין מעורין זה בזה מורה על גודל החיבה דהקב"ה וישראל כחיבת איש ואשה⁵⁹, ובשעה שנכנסו נכרים להיכל הרי ה'ה לכאורה היפך החיבה. והביאור בזה, דכיון שבזמן הגלות כנסת ישראל היא כאשה שהלך בעלה למדינת הים⁶⁰, לכן, לפני יציאתו של הבעל (הקב"ה) לדרך, היתה הפקידה, ולכן היו אז הכרובים כמערי⁶¹ איש ולויות. אלא שהפקידה שהיתה אז היתה בהעלם, ובגילוי ה'ה החורבן והגלות, והכוונה בזה היא שעל-ידי העבודה שבזמן הגלות, ובפרט על-ידי עבודת התשובה, תה'ה הפקידה בגילוי בבנין ביהמ"ק השלישי, ואז יוחזר גם המשכון, המשכן ומשכן העדות, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

סיכום: בלקו"ת מביא ראייה ממארו"ל "חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך", שבזמן הגלות בני"הם כאשר שהלך בעלה למדינת הים, ולפני זה היתה הפקידה – שבשעת החורבן היו הכרובים מעורים. אלא שהפקידה היתה בהעלם, ובגילוי היה חורבן. והכוונה בזה היא שעל-ידי עבודת התשובה תהיה הפקידה בגילוי בביאת משיח.

(56) לעיל ע' פד.

(57) יומא נד, ב.

(60) תענית כ, א. סנהדרין קד, סע"א. איכ"ר עה"פ (איכה א, א) היתה כאלמנה. זח"ב קכב, א. וראה סידור (עם דא"ח) נח, ב ואילך. אוה"ת נ"ך כרך ב ע' א' מזו ואילך.

(58) כמו שהקשה בחדא"ג מהרש"א ליומא שם (נד, א).

(61) מלכים-א ז, לו. וראה יומא שם, סע"א ואילך.

(59) יומא שם, א. וראה ב"ב צט, א.

העצמות יג. וכיון שעצם הנשמה היא ה"עצם" (גם) דכחות הגלויים ס, לכן, על-ידי התשובה, גם קיום התורה ומצוות שמצד כחות הגלויים דהנשמה היא למעלה ממדידה והגבלה. וזהו הקשר דשני הענינים באלה פקודי המשכן, פקודי מלשון פקידה ויחוד, ומשכן מלשון משכון, כי על-ידי התשובה הבאה על-ידי שנתמשכן המקדש מתגלית עצם הנשמה, ועל-ידי זה גם קיום התורה ומצוות היא למעלה מהגבלה, ועד באופן דפקודי מלשון פקידה ויחוד, ישראל וקוב"ה כולא חד.

סיכום: גם ב'משכן' סתם נאמר 'פקודי', ומבואר בלקו"ת שהוא לשון פקידה ויחוד ו'שאר' כסותה ועונתה' הם ג' אופני המשכה) עד להמשכת העצם בלי לבוש. והענין הוא, שעל-ידי המשכן נתגלה שכונת חטא העגל היתה להביא לבני מעלת התשובה, שבאה מעצם הנשמה הקשורה תמיד בעצמות, ועל-ידי זה גם התורה ומצוות שבכחות הגלויים הם למעלה מהגבלה (וזהו הקשר לפירש"י שהכפילות 'משכן משכן' היא רמז לחורבן, שגם על-ידי החורבן מתגלה עצם הנשמה).

ט) ויש להוסיף, דזה שמביא בלקו"ת ראי' על זה שהיחוד נק' פקידה מזה שארז"ל חייב אדם לפקוד את אשתו⁵⁵, הוא, כי במארז"ל זה מדבר בהחייב לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, ובזה מרמז, דנוסף להענין דפקודי המשכן, שהכוונה בזה שהמקדש נתמשכן היא בכדי שעל-ידי התשובה יהיה אחר-כך (לע"ל) היחוד (פקידה) באופן נעלה יותר, גם בשעה זו עצמה (כשנתמשכן המקדש)

55) אף שבסוגיא זו עצמה (יבמות סב, ב) נאמר לשון פקידה בנוגע יחוד גם לפני".

ביאורים במאמרי רבינו

כג "התשובה באה מעצם הנשמה שהיא מקושרת תמיד עם העצמות"

עצם הנשמה היא דבר אחד ממש עם עצמותו ית', ולכן לא שייך לפגום בקשר ביניהם על-ידי חטאים, וגם בשעת החטא עצמו "היא באמנה אתו".

קשר זה הוא שורש ענין התשובה, שהרי לכאורה, אם האדם החליט לעבור על רצון ה' ולהיפרד ממנו - מניין התעורר ברצון לתשובה? אלא שהתעוררות התשובה נובעת מהנקודה בה מעולם לא היה נפרד.

כד "עצם הנשמה היא ה"עצם" (גם) רכחות הגלויים"

כלומר: למרות שהכחות הגלויים הם דרגה נמוכה ביחס לעצם הנשמה, בכל זאת עצם הנשמה

היא המהות גם שלהם.

דוגמא לזה היא החיות שבאברי הגוף: מצד אחד, איברי הגוף הם דבר נמוך באין ערוך ביחס לחיות הנפשית שיש בהם, אך מצד שני, החיות היא המהות שלהם והם עצמם הופכים להיות גוף חי. שכן על-ידי החיות, הבשר מתבטל מגדר דומם, והופך להיות "אדם". כשדוקרים את הגוף, לא דוקרים בשר אלא דוקרים 'אותי' ומכאיבים לי. וכן בנוגע לכוחות שבאברים, למרות שהם כוחות פרטיים, כמו להבין, לאהוב, מהותם היא ה'אני' (שהוא הצד השווה בכולם), 'אני' מבין 'אני' אוהב.

ועל דרך זה בענין עצם הנשמה: אף שהארת הכוחות הגלויים היא בחינה נמוכה, אך המהות שלה היא עצם הנשמה.

ושכינתא עילאה (בינה), כי תשובה תתאה היא תשוב ה' תתאה (מלכות) ותשובה עילאה היא תשוב ה' עילאה (בינה)¹⁵ T. [אופן שלישי:] ועל-פי הדיעה¹⁶ שהציווי ועשו לי מקדש וגם נדבת המשכן היו קודם חטא העגל, שאז היו כל ישראל במדריגת צדיקים, יש לומר, דשתי הבחינות שבמשכן (משכן סתם ומשכן העדות) הם שתי בחינות בעבודת הצדיקים. וכמבואר בלקו"ת¹⁷, דזה שישאל הם משכן סתם הוא על-ידי קיום מ"ע וזה שהם משכן העדות הוא על-ידי קיום מל"ת. [אופן רביעי:] ואולי יש לומר, ששני הענינים דמשכן בעבודת הצדיקים הם גם בהעבודה דכחות הפנימיים. משכן סתם הוא עבודת הלב, ומשכן העדות הוא עבודת המוח. ויש לקשר זה עם המבואר בלקו"ת ששני הענינים דמשכן הם מ"ע ומל"ת, כי מ"ע הם בו"ה – מדות (וא"ו ז"א, וה"א אחרונה – מלכות¹⁸), ומל"ת הם ב"ה – מוחין ה (יו"ד – חכמה, ה"א – בינה¹⁸) ו.

סיכום: מבואר בלקו"ת שבחינת 'משכן' הוא שכינתא תתאה (מלכות) ו'משכן העדות' הוא שכינתא עילאה (בינה).

והענין בעבודת 'ושכנתי בתוכם': א. 'משכן' הוא העבודה בתורה ומצוות, ו'משכן העדות' – עבודת התשובה. ב. למ"ד שהמשכן הוא כפרה על חטא העגל, הם ב' דרגות בתשובה: 'משכן' – תשובה תתאה ו'משכן העדות' – תשובה עילאה. ג. למ"ד שנדבת המשכן היתה קודם החטא, הם ב' דרגות בעבודת הצדיקים: 'משכן' – מ"ע, ו'משכן העדות' – מצוות ל"ת. ד. בעבודה הפנימית: 'משכן' – עבודת הלב, 'משכן העדות' – עבודת המוח.

15) תניא (אגה"ת) רפ"ד. וראה שם ספ"ח ורפ"ט.
16) זח"ב רכד, א. וראה לקו"ש ח"ו ע' 153 ואילך, דלפי דיעה זו – ענין המשכן שייך לעבודת הצדיקים.
17) פרשתנו ד, ג. תו"ח שם (תרנב, ב ואילך. תרנז, א ואילך [שם תנה, א ואילך. תמג, ד ואילך]).
18) כ"ה גם באגה"ת פ"ד (צד, ב). ובכ"מ.

ביאורים במאמרי רבינו

ד "תשוב ה' תתאה (מלכות) .. תשוב ה' עילאה (בינה)"

כשיהודי חוטא הוא יורד ומקבל חיות מהיכלות הסט"א, ואז הוא מוריד איתו את השפעת ה' התחתונה (ו"ה) שבשם הו"ה עד תוך היכלות הסט"א. וכשעושה תשובה ומקבל עליו עול מלכות שמים מחדש, הוא מסלק את ההשפעה שהמשיך לסט"א ומחזיר את השפעת השכינה למקומה. וזהו פירוש לשון תשובה: תשוב ה' תתאה מבחינת גלות. כי אות ה' תתאה היא כנגד ספירת המלכות (כפי שיתבאר לקמן ביאור ו') ובוה שמקבל עליו מלכות שמים, הוא משיב את בחינת המלכות למקומה.

בנוסף, הרי ה' עילאה (י"ה) שבשם הו"ה

שייכת לבינה (כפי שיתבאר לקמן ביאור ו'), ועל ידי עבודת תשובה עילאה, שבה גם ה' זו למקורה.

וביאור הענין: בעבודת המידות נרגשת מציאות האדם, אבל ענין המוחין הוא שיוצא ממצויאותו ותופס הענין כפי שהוא לאמיתותו, בצורה אובייקטיבית (כמבואר באריכות בביאור יד). ולכן, עבודת תשובה עילאה, שבה מגיע לשורש הנשמה קודם שנעשית מציאות - נוגעת בבחינת המוחין (ה' עילאה - בינה).

ה מצוות עשה הם בו"ה ומצוות לא-תעשה הם ב"ה"

הדרגה האלוקית שמרומזת באותיות י"ה (חציו הראשון של שם הו"ה) היא מדרגה נעלית

ג) **ויובן** זה בהקדים המבואר בלקו"ת¹⁹ שי"ה הם נסתרות וו"ה הם נגלות.²⁰ והענין הוא²¹, די"ה הם מוחין וו"ה הם מדות (כנ"ל), ומהחילוקים בין מוחין למדות הוא, דמוחין הם לעצמו ומדות הן לזולתו (כדלקמן בארוכה), ועל דרך זה הוא למעלה, שהמדות הן לצורך העולמות והמוחין הם למעלה מעולמות, ולכן²², המדות הם בבחינת גילוי להזולת, נגלות, והמוחין הם בהעלם מהזולת, נסתרות. והנה זה שמוחין הם נסתרות ומדות הן נגלות, הכוונה בזה היא, שכללות ענין המדות, גם המדות שבלב (לפני שמגלה אותם לזולתו), הן בחינת נגלות, ועל דרך זה לאידך, שכללות ענין המוחין (גם לאחר שמגלה ההשכלה שלו לזולתו) הם בחינת נסתרות. והענין הוא, דזה שמדות שייכים לזולת, הוא לא רק בנוגע

19) שם (ג, ב) ואילך. תו"ח שם (תרמח, א ואילך. שם תרנה, ב ואילך [שם תנב, ג ואילך. תמב, ג ואילך]).

20) תקו"ז ת"י (כה, ב). וראה (בנוסף להנסמן בהערה שלפנ"ז) לקו"ת פ' ראה (כט, א). תניא רפמ"ד.

21) בהבא לקמן (ובסעיף ד) – ראה המשך והחזרים תרל"א ס"ע מח ואילך. תרס"ו ס"ע קיא ואילך. סה"מ עזר"ת ס"ע קסח ואילך. עטר"ת ע' תז. קונטרסים ח"ב רצט, ב ואילך. הי"ש"ת ע' 82.

22) ראה המשך תרס"ו ע' קיד. סה"מ תפר"ח ע' צג.

ביאורים במאמרי רבינו

מדרגת החכמה שבה נמצאת "נקודת ההשכלה" כמות שהיא, עדיין ללא פירוט והרחבה.

בצורת אות ה' יש אורך ורוחב ובכך היא מסמלת את ספירת הבינה, שגם בה יש התרחבות בפרטי והסברת ההשכלה. ובפרטיות יותר – הקו לרוחב מסמל את ההתרחבות בפרטי ההשכלה, והקו לאורך (היורד מלמעלה למטה) מסמל את המשכת ההשכלה כלפי מטה, דהיינו על-ידי משלים ודוגמאות מעניינים פשוטים.

האות ו' היא כנגד ו' המידות. שייכות הו' למידות מתבטאת (לא רק במניין המידות, אלא) גם בצורתה של האות ו' – קו היורד מלמעלה למטה. בכך היא רומזת למידות שאף הן, עניינן הוא השפעה מלמעלה למטה, מהמשפיע אל הזולת המקבל.

אות ה' האחרונה היא כנגד ספירת המלכות: אות זו מסמלת את הדיבור, שמקורו בהבל הלב, שהרי האות ה' מורכבת רק מהבל הלב, ללא תוספת הגשמה כבשאר האותיות. והדיבור שכל עניינו הוא לא "לעצמו" אלא לפעול על הזולת, מבטא את ספירת המלכות שעניינה הוא שליטה על הזולת, וכמו שכתוב (קהלת ח, ד), "באשר דבר מלך – שלטון" (ראה באג"ת פ"ד).

שלמעלה מהעולם והיא נקראת "הנסתרות לה' אלוקינו", ואילו הדרגה האלוקית המרומוזת באותיות ו"ה (תציו השני של שם הו"ה) היא מדרגה נמוכה יותר, שיכולה להתגלות בעולם, ולכן נקראת "הנגלות לנו" כמו שיבואר לקמן במאמרו בארוכה.

לכן, מצוות עשה שייכות לו"ה – "הנגלות" – כי מצוות עשה ממשכיכות אור אלוקי מצומצם שיכול להתלבש ב"כלי המקבל", שהרי מעשה המצווה הוא כלי מתאים לפעול המשכה אלוקית.

מה-שאין-כן מצוות לא-תעשה שייכות ל"ה – "הנסתרות" – כי הן ממשכיכות אור בלתי מוגבל שלא יכול להתקבל בכלי, ולכן ההמשכה לא נעשית על-ידי פעולה חיובית (כי אין פעולה שיכולה להתאים לאור כזה), אלא אדרבה, על-ידי הימנעות מפעולה ומתנועה של מציאות – "שב ואל תעשה". דווקא הימנעות זו (לא-תעשה) מבטאת את האור האלוקי הבלתי מוגבל (ראה בלקו"ש

ח"ה עמ' 224).

ו י"ה – מוחין, ו"ה – מידות

ארבע אותיות שם הוי' מרמוזות על י' הספירות. ההסבר בזה בקצרה: צורת האות י' היא נקודה ללא אורך ורוחב, ובוה היא מסמלת את

ח) **ועל-פי** זה יש לבאר מ"ש בלקו"ת בפירוש הכתוב אלה פקודי המשכן, דפקודי הוא (גם) מלשון פקידה ויחוד, כמו חייב אדם לפקוד את אשתו⁵¹. ומבואר במק"א⁵² בענין שארה כסותה ועונתה, דשארה (מזון) הוא המשכה שמתלבשת בכלי המקבל, כסותה (לבוש) הוא ההמשכה שבבחינת מקיף שלמעלה מפנימיות, ועונתה הוא המשכת העצם שלמעלה גם מהמקיף דלבוש. ולהוסיף, שהמעלה דעונתה היא לא רק בנוגע לההמשכה דלמעלה (שעונתה הוא המשכת העצם) אלא גם בנוגע לישראל, שהם מקבלים המשכה זו שלא על-ידי לבוש. ויש לומר דזהו שארז"ל⁵³ האומר כו' אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה, דשלילת אני בבגדי הוא שההמשכה דלמעלה היא בלי לבוש, ושלילת היא בבגדה הוא שקבלת הגילוי הוא שלא על-ידי לבוש. וצריך להבין, דפירוש זה (שבלקו"ת) באלה פקודי המשכן (שפקודי הוא מלשון פקידה ויחוד) בא בהמשך להמבואר שם שמשכן העדות הוא ההמשכה (שעל-ידי מל"ת) שלמעלה מהתלבשות בכלים, ופקודי המשכן הוא ההמשכה (שעל-ידי מ"ע) שמתלבשת בכלים (בחינת שארה שלמטה גם מבחינת כסותה), ואף-על-פי-כן נאמר בה אלה פקודי המשכן מלשון פקידה ויחוד. גם צריך להבין הקשר דפירוש רש"י שמשכן משכן שני פעמים הוא רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל עם הפירוש בלקו"ת שהמשכן משכן שני פעמים הם המשכות נעלות ביותר (המשכה שעל-ידי מ"ע והמשכה שעל-ידי מל"ת), ועד לפקודי המשכן, פקודי מלשון פקידה ויחוד.

ויש לומר הביאור בזה, שעל-ידי המשכן שהי' כפרה על חטא העגל, נתגלה, שהכוונה (דלמעלה) במעשה העגל מלכתחילה היתה בכדי שעל-ידי זה יגיעו למעלת התשובה. ועל דרך זה הוא בנוגע לזה שהמקדש שנתמשכן שני פעמים על-ידי עונותיהן של ישראל, שהכוונה בזה היא בכדי שיגיעו למעלת התשובה, ועל-ידי זה יוחזר אחר-כך המשכון לישראל באופן נעלה יותר מכמו שהי' קודם החורבן. והנה מהמעלות שבתשובה לגבי העבודה דקיום התורה ומצוות הוא, דזה שישאל עושה תשובה גם לאחר ההבדלה שנעשה על-ידי החטאים (עונותיכם מבדילים⁵⁴) הוא לפי שהתשובה באה מעצם הנשמה שהיא מקושרת תמיד עם

(53) כתובות מח, א.

(54) ישע"י נט, ב.

(51) יבמות סב, ב.

(52) ראה אורח"ת משפטים ע' א'קצו.

ביאורים במאמרי רבינו

(שהרי העבד הוא כמו "חפץ" של האדון). ואם-כן, ההחלטה על עשיית "תשובה תנאה" היא החלטה חיצונית שלא נובעת מפנימיות הנפש, וגם עלולה להתקיים באופן זמני בלבד.

אמנם, כאשר ה"תשובה תנאה" באה לאחר

בפנימיותו (ראה בלקו"ש חל"ט עמ' 133 ובנסמן שם בהערה 33).

שלו⁴⁸ כ, ולכן היא נכללת בבחינת המדות (מציאות), ותשובה עילאה היא להשיב את נפשו למקורה כמו שהיתה מיוחדת בו ית' בתכלית היחוד בטרם שנפחה⁴⁹, שעל-ידי זה הוא יוצא ומתבטל ממציאותו, ולכן היא במוחין, בינה כא. ועל-פי זה, שני הענינים שבמשכן הם גם בתשובה עצמה. משכן סתם הוא תשובה תתאה ומשכן העדות הוא תשובה עילאה. והביאור דשני הפירושים באשר פוקד על פי משה יש לומר, שעיקר הענין דפוקד על-פי משה (ביטול במציאות) הוא בתשובה עילאה, משכן העדות. אלא שמכל-מקום שייך זה גם לאלה פקודי המשכן, כי על-ידי תשובה עילאה, גם התשובה תתאה היא באופן נעלה יותר⁵⁰ כב.

סיכום: על-ידי עבודת התשובה שיוצא ממציאותו, מגיע לבחינת המוחין (מה-שאינ-כן עבודת הצדיקים מגיעה לבחינת המידות). וזהו שעיקר עניין 'פוקד על-פי משה' הוא ב'משכן העדות', שהרי עניינו של משה הוא ביטול במציאות. אלא שעל-ידי התשובה, גם קיום התורה ומצוות ('משכן' סתם) הוא באופן נעלה יותר.

ובתשובה עצמה יש מוחין ומידות: בתשובה תתאה, ה' תתאה שבה למידות, ובתשובה עילאה, ה' עילאה שבה למוחין. ובעבודת האדם: תשובה תתאה היא בנוגע לתורה ומצוות - מציאות האדם (מידות). ותשובה עילאה היא לבטל מציאותו ולהשיבה למקורה (מוחין). ועיקר עניינו של משה הוא תשובה עילאה, אלא שעל-ידי זה גם התשובה תתאה היא באופן נעלה יותר.

(48) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 403 ואילך.
(49) אגה"ת פ"ח. ובלקו"ת שם (עד, א) דתשובה
(50) וראה לקו"ש שם ע' 405 ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

כ "תשובה תתאה הוא בנוגע למציאות שלו"
ביאור העניין: "בעבודה דסור מרע, נשאר העובד במציאותו, ורק שהעול מלכות שמים שקיבל על עצמו מעכב אותו מלעבור על רצון העליון... גם בעבודה ד"עשה טוב" לא יצא לגמרי ממציאותו, אלא רק התגבר על טבעו על-ידי מלחמה. יתירה מזו: גם שינוי טבע רגילותו הוא פעולה של האדם" (לקו"ש חל"ט ע' 131).

כא "תשובה תתאה הוא בנוגע למציאות שלו... ותשובה עילאה... הוא יוצא ומתבטל ממציאותו"

עניינה של "תשובה עילאה" אינו תיקון החטאים, אלא להשיב את הנפש לקדמותה, למצב שהיתה בו קודם ירידתה לעולם, "כמו שהיתה מיוחדת בו יתברך בתכלית היחוד בטרם שנפחה ברוח פיו יתברך לירד למטה, וכמו על-דרך משל

כב "התשובה תתאה היא באופן נעלה יותר"

עניינה של "תשובה תתאה" היא רק קבלת עול מצוות, שהיא התחייבות בנוגע למעשה בפועל בלבד, ולא ביטול כ"עבד" שבטל ב"עצם מציאותו"

לפעולת המדות אלא גם בנוגע להמדות עצמם¹. וכמו מדת החסד שענינה הוא להטיב לזולתו, ובלי זולת, לא שייך ענין החסד. והגם שמבואר בכ"מ²³ דזה שאי-אפשר למדות בלי זולת הוא דוקא בנוגע לפעולת המדות, מה-שאינ-כן התעוררות המדות (ומכל-שכן עצם המדות) אפשר להיות גם בלי זולת, וכמו אברהם אבינו שנצטער על שלא היו אורחים²⁴, דזה שנצטער על זה שאין ביכלתו להשפיע הוא לפי שמדת החסד היתה אצלו בהתעוררות (גם כשלא הי'ה זולת), הרי זהו דוקא כשיש מציאות בעולם (זולת) על מי להתחסד, אבל באם לא הי'ה נמצא בעולם זולת למי להשפיע, לא הי'ה אפשר להיות ההתעוררות דמדת החסד²⁵, ויתירה מזה, שאז לא הי'ה שייך גם ענין החסד (עצם המדה), כי ענין החסד הוא להיטיב לזולתו. ולהוסיף, דמזה גופא שאברהם אבינו הצטער על זה שלא הי'ה לו למי להשפיע, מוכח, שההשפעה (בפועל) להזולת נוגע גם למדת החסד עצמה. דצער הוא כשיש איזה חסרון, וזה שאברהם נצטער על זה שאין ביכלתו להשפיע הוא כי ענין החסד הוא להשפיע, וכשלא ישנה ההשפעה בפועל, חסר בהשלימות דמדת החסד²⁶.

(23) המשך תער"ב ח"ג ע' א'שסב [ושם, שהחילוק בין מוחין למדות הוא בנוגע להפעולה, "שבמוחין ביכולת להיות הפעולה היינו ההתחכמות בפועל בלא הזולת ובמדות אי-אפשר להיות ההשפעה בפועל בלא הזולת"]. סה"מ עטר"ת ע' שכד. ה'ש"ת ע' 22.
(24) פרש"י ר"פ וירא.
(25) וכמו שהוא באהבה, והגם שאפשר להיות אהבה לאיזה דבר גם כשהדבר הוא בריחוק ממנו [ואדרבה, מצד הריחוק האהבה היא בתוקף יותר], הרי זהו דוקא כשישנו הדבר הנאהב (סה"מ עזר"ת ע' קסט. קונטרסים ח"ב רצט, ב).

ביאורים במאמרי רבינו

ז "פעולת המדות .. המידות עצמם"
במאמר מבאר שישנם ג' שלבים במידות (מלמטה למעלה): "פעולת המידות", "התעוררות המידות" ו"עצם המידות".

"פעולת המידות" היא ההשפעה לזולת בפועל. **"התעוררות המידות"** היא כבר התעוררות גלויה בנפש האדם להשפיע חסד.

"עצם המידות" היא המידה כמו שהיא בנפש האדם, שהרי ההבדל בין "איש החסד" ל"איש הגבורה" קיים גם לפני התגלות המידות בפועל - שאצל "איש החסד" מידת החסד היא בריבוי ומוכנה להתגלות ולבוא לידי ביטוי בכל רגע ורגע, ואצל "איש הגבורה" מידת הגבורה מוכנה להתגלות בכל רגע.
ובזה שני אופנים: א. **"עצם המידה"** כמו שהוא בגילוי אצל האדם עצמו, שמרגיש את היכולת להתחסד, אף שעדיין לא התעורר ביחס לזולת. ב. **"עצם המידה"** כמו שהוא בהעלם גם מהאדם עצמו, אלא שהיא מוכנה להתגלות (שהרי

גם בשעת השינה יש הבדל בין איש חסד לאיש אכזרי).

ואולי אפשר לדייק ממה שכתב לעיל "גם המדות שבלב (לפני שמגלה אותם לזולתו)" - שהכוונה כאן היא לאופן הראשון, שאצל האדם עצמו המידה אינה בהעלם.

ח "ההשפעה (בפועל) להזולת נוגע גם למדת החסד עצמה .."

כלומר, ניתן היה לומר שדרגת "עצם החסד" היא רק מידה תיאורטית - שבאם יהיה מצב הדורש זאת, תהיה הנהגה של חסד. ואילו כאשר אין מצב המצריך זאת, אזי (מצד "עצם החסד") לא חסר דבר. אבל מזה שלאברהם היה צער מהעדר ההשפעה (אף-על-פי שלא היה בסביבתו שום אדם הזקוק לחסד), משמע שהעניין במידת החסד הוא שתהיה **השפעה** של חסד בפועל.

אלא שלכאורה יש מקום להקשות: מנין

סיכום: מבואר בלקו"ת ש-י"ה (מוחין) הם 'הנסתרות לה' אלוקינו, ו-ו"ה (מידות) הם נגלות. וכן הוא למעלה, שמוחין הם למעלה מעולמות ומידות הן לצורך העולמות. ושייכות המידות לזולת אינו רק בפעולתן, אלא שבלי מציאות הזולת לא שייך התעוררות המידות ולא עצם המידה.

ד) והנה כמו שבמדות, גם המדות עצמם שייכים לזולת, על דרך זה הוא לאידך במוחין, דזה שהמוחין הם לעצמו למעלה משייכות לזולת הוא לא רק בנוגע להמוחין עצמם, דענין השכל הוא לעצמו ^ט [ודלא כהמדות, שענינם (גם ענינם דהמדות עצמם) הוא להשפיע לזולתו], אלא שגם בשביל פעולת המוחין אין צריך לזולת, דגם כשהאדם הוא לעצמו (בלי זולת) יכול להשכיל השכלות ^י. והגם שעל-ידי השפעה אל הזולת נעשה הוספה בהשכל, ומתלמידי יותר מכולן²⁶, הרי זהו דוקא בנוגע להוספה בשכל²⁷, אבל עצם ההשכלה (גם השכלה בפועל) אפשר להיות גם בלי זולת. דגם כשלא יש למי להשפיע יכול להשכיל השכלות גדולות ועמוקות. ואדרבה, בכדי לבוא על דבר שכל ולעמוד על בוריו, לפעמים הזולת מבלבל. ולכן רוב החכמים היו מתבודדים. וזהו שארז"ל²⁸ שהסנהדרין היו נושאים ונותנים כל הלילה, ופירש רש"י איש איש לעצמו, כי בכדי לעמוד על אמיתית

(26) תענית ז, א. להזולת, אלא לפי שנעץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן (המשך תרס"ו שבהערה 21).
(27) וזה שעל-ידי ההשפעה אל הזולת מיתוסף בהשכל, אין זה מצד כח השכל עצמו, שכל השכל צריך (28) סנהדרין מ, א (במשנה).

ביאורים במאמרי רבינו

ההוכחה שהעדר השפעת החסד בפועל נוגע לדרגת **"עצם המידה"**, אולי צערו של אברהם נבע מכך ש"התעוררות המידה" לא התממשה?

ואולי אפשר לומר, שהיות שהתעוררות המידה היתה ללא זולת המעורר, הרי היא נבעה מ"עצם המידה". ולכן צערו של אברהם אבינו (על העדר האפשרות להשפיע חסד בפועל) נוגע גם ל"עצם המידה".

ט "דעניין השכל הוא לעצמו"
שכל עניניו הבנה. ולכן גם כאשר מבין דבר שקשור עם זולת, הרי מה שמעניין אותו הוא ההבנה וההיגיון שבדבר, ולא הדבר עצמו.

ולדוגמא: גם כאשר מבין בשכלו בהסברה ובהיגיון שצריך להיטיב לזולת, הרי לשכל לא נוגע אם אכן ייטיבו לזולת, והוא עסוק רק בהבנת העניין השכלית. ואף יתכן אדם שיש לו תענוג

סעיף ב), אף שגם בעבודת הצדיקים ישנה גם עבודה שמצד המוחין (כולל העבודה שמצד פנימיות המוחין), הוא, כי עיקר מעלת המוחין על המדות הוא שהאור דמוחין הוא למעלה ובהבדלה ממציותו של האדם (כנ"ל סעיף ה), ולכן, ענין המוחין (בינה) הוא (בעיקר) בעבודת התשובה, הדילוג והיציאה ממציות. ועפ"ז, שני הענינים שבמשכן הם עבודת הצדיקים ועבודת התשובה. דעבודת הצדיקים (גם עבודת המוחין) הוא משכן סתם, ומשכן העדות הוא עבודת התשובה. והקשר דשני הפירושים באשר פוקד על פי משה (לפי ביאור זה) יש לומר, דענינו של משה הוא ביטול במציאות, ונחנו מה⁴³, ולכן עיקר הענין דפוקד על פי משה הוא במשכן העדות. אלא שאף-על-פי-כן שייך זה גם לאלה פקודי המשכן, כי על-ידי התשובה, גם קיום התורה ומצוות הוא באופן נעלה יותר. וכפירוש הידוע⁴⁴ בלשון רז"ל⁴⁵ תשובה ומעשים טובים, שעל-ידי התשובה נעשים המעשים (מעשה המצוות) מעשים טובים ומאירים יט.

והנה גם בתשובה עצמה ישנם שני הענינים דמדות ומוחין (משכן סתם ומשכן העדות), דתשובה תתאה, תשוב ה' תתאה (להוא"ו⁴⁶), היא במדות, ותשובה עילאה, תשוב ה' עילאה (להיו"ד⁴⁶), היא במוחין. ויש לומר הביאור בזה בעבודת האדם, דתשובה תתאה היא בעיקר בנוגע להעבודה דתורה ומצוות (סור מרע ועשה טוב)⁴⁷, היינו שהדילוג שבתשובה תתאה הוא בנוגע להמציאות

(42) לקו"ת שבת שובה סד, ב ואילך. וראה בארוכה לעיל ח"א ע' פג ואילך. ובכ"מ.
(43) בשלח טז, ח. ובלקו"ת פקודי שם (ה, א) מקשר זה עם "פוקד על פי משה".
(44) לקו"ת דרושים לשמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג.
(45) ראה לקו"ת ש"ח ע' 1053 ואילך.
(46) אבות פ"ד מ"ז.
(47) ראה לקו"ת בלק עה, א-ב.
(48) ראה לקו"ת שם (עג, ג ואילך).

ביאורים במאמרי רבינו

מתוך פנייה אישית, הרי אז, אף-על-פי שמצוות אלו נחשבות למצוות גמורות, הן אינן מאירות את העולם באור אלוקי אלא עלולות להוסיף (חלילה) חיות ב"קליפות", ולגרום לאדם הרגשת ישות וגאווה שהיא היפך מטרות המצוות.

המשל לזה הוא מאבנים טובות ומרגליות שנמצאות בתוך בוך, שאף-על-פי שגם בהיותן שקועות בבין הן אבנים טובות, בכל-זאת לא רק שהן לא מאירות אלא הם גם יכולות "להחשיך" (בכך שהן כעורות ונראות חלק מהבוץ עצמו ראה בלקו"ת ש"ח ע' נט' 1053).

אך על-ידי התשובה שעושה, עולות המצוות שקיים (באופן של מעשים "לא טובים") מה"קליפות" ומאירות את העולם.

עוברים מקצה אחד לקצה הפכי, מפני שעבודת התשובה היא בחילא יתיר, ולכן התשובה נעשית ב"שעתא חדא וברגעא חדא".

יט "שעל-ידי התשובה נעשים המעשים... מעשים טובים ומאירים"

אדמו"ר הזקן דייק בלשון חז"ל "תשובה ומעשים טובים" ולא "תשובה ומצוות", וביאר שהכוונה בתשובה כאן היא לא על העדר קיום המצוות, אלא מעשים של מצוות שהם "לא טובים", ועל-ידי תשובה נהפכים המעשים (של המצוות) להיות "טובים".

והעניין בזה הוא: כאשר קיום המצוות לא נעשה מתוך ביטול ורצון לקיים את ציווי ה', אלא

ביאורים במאמרי רבינו

שמאיר במדות. וזהו שגבי משכן העדות נאמר אשר פוקד על פי משה, כי בכדי שהאדם יהי'ה משכן לאור זה, הוא על-ידי בחינת משה שבכל אחד מישראל⁴⁰. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, דאשר פוקד על פי משה קאי (גם) על אלה פקודי המשכן (כנ"ל סעיף א), כי על-ידי העבודה דמשכן העדות (מוחין), גם המדות (משכן סתם) הם באופן אחרי⁴¹ [וכמשנת"ל סעיף ה שהמוחין הם דוגמת אור שמאיר בכל מקום].

סיכום: 'משכן' סתם הוא עניין המידות, ולכן נאמר 'המשכן' בה"א הידיעה שהוא בחי' גילוי. ו'משכן העדות' הוא בחי' המוחין – שעדות היא על דבר הנעלם – שנעשה משכן לאור שבמוחין. והוא על-ידי בחי' משה שבכל אחד. ועל-ידי עבודה זו, גם המידות מתעלים (כפשוטו הפסוק, שגם בחי' 'משכן' סתם הוא על-ידי משה).

ז) **והנה ידוע**⁴² שהמעלה דעבודת התשובה לגבי עבודת הצדיקים היא, שעבודת הצדיקים היא בסדר והדרגה, ועבודת התשובה היא לדלג שור, שלא בהדרגה יי'. ויש לומר, שמהביאורים בזה שתשובה (דוקא) היא בבינה (כנ"ל

40) ראה תניא רפמ"ב. וראה לקו"ת שם ה, סע"ד בענין "פוקד על פי משה".

41) ולהעיר מהמבואר ברשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור ע' שכו) בפירוש הכתוב יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן (תהלים ריש קאָפיטל צא*), דבסתר עליון הוא יחוד אר"א – משכן העדות, ובצל שדי הוא יחוד זר"י – אלה פקודי המשכן. ויש לומר (וראה בארוכה

ביאורים במאמרי רבינו

אמנם לפי זה צריך ביאור מה שכותב כאן שפנימיות המוחין מתאחדת עם מציאות האדם: לכאורה, כיצד יתכן שהמידות שבלב יהיו משכן לדרגה נעלית זו?

אלא שהיא הנותנת: בחיצוניות המוחין, כיוון שהתפיסה היא בלבושי השגה - אינה יכולה לירד למידות ללא צמצום. אבל פנימיות המוחין, כיוון שאינה מוגבלת בלבושי השגה - הרי העניין כפי שהוא יכול להאיר גם בלב.

ואופן פעולתה של דרגת פנימיות המוחין הוא שמבטלת את מציאות האדם לגמרי. וכמו אדם שיש לו חוש בניגון השומע ניגון מיוחד, ויכול להישאב לניגון ולחזור עליו במשך שעות רבות. העמקה זו אינה עניין של השגה (חיצוניות המוחין), שהרי את השגת העניין אפשר לתפוס

ד"ה אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב תש"ל נסה"מ תש"ל ס"ע 261 ואילך)) שהקשר דשני הענינים הוא שבחינת בסתר עליון (יחוד אר"א) נמשך גם בבחינת בצל שדי (יחוד זר"י).

(* הקאָפיטל דבעלת יום ההולדת כ"ה אדר (הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע זי"ע) זכל שנה זו (תנש"א).

תוך כמה דקות. מה אם כן ההסבר לאריכות ההעמקה? הבעיה היא שאין את מי לשאול... כיוון שפנימיות המוחין כובשת את מציאותו של האדם והוא מתכלל בתוך הניגון.

וזהו מה שמבאר במאמר, שפנימיות המוחין כובשת את האדם, עד שנדבק ונכלל בעניין.

אמנם עדיין ניתן לשאול, כיצד דרגת פנימיות המוחין, שהיא דרגה פנימית בנפש, יכולה להתחבר ולהידבק בעניין של זולת? ראה במילואים.

יח "לדלג שור"

עבודת הצדיקים, היא עבודה מסודרת באופן המותאם למציאותם, שהעלייה היא מדרגה אחת לדרגה שנייה, ללא דילוג. מה-שאינן-כן בעלי-תשובה, עבודתם היא באופן של דילוג, שהרי הם

אלה פקודי, שבת פרשת פקודי ה'תש"ל

הסברא הוא כשמעיינ לעצמו דוקא²⁹. וגם לפירוש הרמב"ם³⁰ שכל אחד הי'ה נושא ונותן עם בן זוגו³¹ – הרי זה עם בן זוגו דוקא, ולא כולם יחד³².

סיכום: במוחין, לא רק עצם עניין השכל הוא לעצמו, אלא שגם בשביל פעולתו אין צריך זולת – שגם בלי זולת יכול להשכיל, ואדרבה שלפעמים הזולת מבלבל.

ה) **וזהו** שמוחין הן נסתרות ומדות הן נגלות, דמדות, כיון שענינם הוא להשפיע לזולתו, הם בחינת גילוי, אלא שבהיותם בלב לא בא עדיין הגילוי בפועל. ומוחין, כיון שענינם הוא שהם לעצמו למעלה משייכות לזולת, לכן, גם כשמגלה את השכל שלו לזולתו, הוא בחינת העלם. ושני ענינים בזה. דהשכל שמתגלה להזולת אינו כהשכל שהשכיל בעצמו [וכמבואר בכ"מ³³ דהשפעת השכל לזולתו היא על-ידי אמצעות המדות יא], ונמצא, שעצם השכל (כמו שהוא בעצמו) נשאר בהעלם יב. ועוד ענין בזה, שגם דרגת השכל שמתגלה להזולת, הגילוי שלו להזולת הוא לא לפי שענינו הוא גילוי לזולתו, כי כללות השכל (גם דרגת השכל

29) ועפ"ז, בהמשא ומתן דסנהדרין היו ג' דרגות: בתחלה היו דנים כולם יחד; לאח"ז היו "מזדווגין זוגות זוגות" במשך היום (משנה שם); ולאח"ז היו נושאים ונותנין (כל הלילה) כל אחד לעצמו.

30) ה"ל סנהדרין פי"ב ה"ג.

31) ברמב"ם שם "ונושאים בדבר כל הלילה כל אחד ואחד עם זוג שלו או עם עצמו בביתו". ומה שהובא בהדרושים "כל אחד עם בן זוגו" – לכאורה הכוונה, שלדעת הרמב"ם מספיק שכל אחד יעיין עם בן זוגו, והעיקר הוא שלא ישבו כולם יחד*.

32) ועפ"ז, לדעת הרמב"ם היו רק שני דרגות בהמשא ומתן דסנהדרין: כולם יחד, וכל אחד עם בן זוגו. ודרגא השני' היתה ביום ובלילה. ועל-פי מ"ש

בשוה"ג להערה הקודמת שיש יתרון כשמעיינ עם בן זוגו, יש לומר, שגם לדעת הרמב"ם הם שתי דרגות (אלא שבאופן הפוך): ביום היו צריכים לעיין דוקא עם בן זוגו, ובלילה הי'ה אפשר גם עם עצמו.

33) המשך תרס"ו ע' רפח. שם ע' רצג.

(* ואדרבה, יש יתרון בזה שמעיין יחד עם בן זוגו – ראה המשך והחרים שבהערה 21 "על-ידי בן זוגו מאיר ההעלם כו". ועפ"ז יש לפרש מ"ש הרמב"ם "עם זוג שלו או עם עצמו", שצריך להשתדל לעיין "עם זוג שליו", אלא שאין זה חיוב, ואפשר גם "עם עצמו".

ביאורים במאמרי רבינו

מהשכל כעובדה קיימת, והנחה זו היא מציאות של 'זולת' ביחס למידה.

יא "ד**השפעת השכל לזולתו היא ע**ל-ידי **אמצעות המדות**"

היינו שההשכלה אינה עוברת מיד אל הזולת, אלא הסדר הוא שתחילה מתעוררת אצלו "מידה" לרצות להשפיע את ההשכלה אל הזולת (ראה בסה"מ תרסו עמ' רצג).

אמנם יש לציין שזו רק דוגמה לעניינינו, אבל לא זו הסיבה לכך שעצם השכל אינו עובר לזולת,

שהרי מבואר שם שהמעבר במידות אינו "בדרך התלבשות" - שההשכלה יורדת לדרגת המידות, אלא "בדרך מעבר" - שההשכלה נשארת כפי שהיא בעולם השכל.

יב **עצם השכל (כמו שהוא בעצמו) נשאר בהעלם**

אולי אפשר לומר ש"עצם השכל" פירושו מוסכמות וכללי השכל שהאדם מאמץ לעצמו, ואותם אינו יכול להעביר לזולת, כי עניין זה הוא בהתאם למהלך הנפש.

שמתגלה להזולת) הוא ענין שלעצמו, אלא שהוא מגלה לזולתו הענינים שבעצמו (שלמעלה מגילוי להזולת) יג.

ולהוסיף, דזה שהשכל הוא למעלה משייכות לזולת, הכוונה בזה היא לא רק לזולת שמחוץ להאדם, אלא גם להענינים שבאדם עצמו שהם "זולת" לגבי השכל. ולכן, בכדי לבוא על דבר שכל צריך לצמצם ולהעלים כל הכחות (גם הרצון להבין את השכל)³⁴, כי כיון שהם זולת לגבי השכל, הם מבלבלים להבנת השכל (כמו הזולת שמחוץ להאדם). ועל דרך זה לאידך, דגם כשהוא מבין את השכל, ההשגה היא בריחוק ובהבדלה משאר הענינים והכחות שבאדם³⁵, ועד שאפשר שההשגה לא תפעול עליו י'. וזה שהשגת השכל מביאה (בכלל) למדות שבלב ועד למעשה בפועל (גדול תלמוד שמביא לידי מעשה³⁶), הוא [לא מפני שענין השכל הוא לפעול בהמדות ובהמעשה, אלא] לפי שהשכל הוא בדוגמת

(34) המשך תרס"ו ע' קיב. סה"מ עזר"ת ע' קסח. המשך תרס"ו ע' קיג. סה"מ תרע"ג ע' פג. קונטרסים ח"ב ש, א.
(35) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ה ע' עד. וראה גם (36) קידושין מ, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

יג "שמגלה לזולתו הענינים שבעצמו" והטעם לזה שההשכלה נקראת "הענינים שבעצמו", אפשר לומר בשני אופנים: א. כמבואר לעיל שההשכלה אינה מציאות עצמאית אלא שמגלה את הנראה לפי דעתו שלו, כפי שהתקבל אצלו. ב. כיוון שנוצרה בהתאם למוסכמות וכללי השכל שלו.

יד "ההשגה היא בריחוק ובהבדלה משאר הענינים והכחות שבאדם" לעיל נתבאר לגבי ההגדרה של "מוחין לעצמו" שגם כאשר מבין דבר הנוגע לזולת, כגון שצריך להיטיב לזולת, מה שמעניין אותו הוא ההבנה שבדבר ולא הדבר עצמו - שלא נוגע לו שיטיבו לזולת.

ועל זה כותב כאן, שלא רק כח השכל הוא "לעצמו", אלא גם ההשגות עצמן הם "בריחוק ובהבדלה משאר הענינים והכחות שבאדם".

וביארור העניין: מעלתו האמיתית של השכל היא בהיותו אויביקטיבי, שמחפש להבין ולדעת את מהותו ואיכותו של הדבר כפי שהוא באמת - האם הוא טוב או רע, ללא קשר להשפעה שלו על האדם (לעומת המידות, השוקלות כל דבר בהתאם להשפעתו על האדם, האם הוא טוב בשבילי וכדאי

אור, שמאיר בכל מקום³⁷ טו. ומזה מובן, דבפעולת השכל על כל הכחות והענינים שבאדם, אין מתגלה ענינו של השכל³⁸. ועפ"ז יש לומר, דזה שהמוחין הם נסתרות, הוא, שהם בהעלם גם מהענינים והכחות שבהאדם עצמו.

סיכום: המידות, גם בהיותן בלב הם בחינת גילוי, רק שעדיין לא בא לפועל. ומוחין, גם כשמתגלים הם בחינת העלם, שהרי עצם השכל נשאר בהעלם. ועוד, שכללות השכל הוא עניין שלעצמו, אלא שמגלה לזולת עניין שלעצמו. והשכל הוא למעלה גם מהענינים באדם שהם בחינת "זולת" לגבי השכל. וזהו שבכדי לתפוס השכל צריך להעלים כל הכחות, ולאידך, השגת השכל אינה פועלת בהכרח על הכחות.

ו) **וזהו** אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה, משכן סתם הוא עבודת הלב, ולכן נאמר המשכן בה' הידיעה, כי מדות שבלב הם בחינת גילוי. ומשכן העדות, דענין העדות הוא על דבר הנעלם דוקא (כמבואר בלקו"ת³⁹), הוא עבודת המוח, שהמוחין הם בחי' העלם. [ולהוסיף, דבמוחין עצמם, עיקר הענין דמשכן העדות (שעדות הוא בדבר הנעלם) הוא בפנימיות המוחין שלמעלה משייכות למדות]. וענין משכן העדות הוא, שההשגה באלקות [כולל גם ההשגה דפנימיות המוחין] מתאחדת עם האדם המשיג י', ועד שמציאותו הוא זה שהוא משכן העדות – משכן ומכון להאור האלקי שמאיר במוחין שלמעלה מהאור

מתגלה על-ידי שמאיר טו (ראה סה"מ תרס"ד ע' קכט. עת"ר ע' לב).
(39) פקודי (ד, א ואילך).

(37) המשך תרס"ו שם ע' קיד.

(38) וע"ד החילוק בין אור וכח, דכח שענינו הוא לפעול, לכן על-ידי הפעולה מתגלה הכח, והאור מכיון שאין ענינו להאיר (לפעול פעולת האור), לכן אינו

ביאורים במאמרי רבינו

יז "ההשגה דפנימיות המוחין מתאחדת עם האדם המשיג" דרגת "פנימיות המוחין", היא קליטה באופן נעלה - דבקות בעצם העניין, כמו שהוא מופשט מלבושי השגה.

ועל דרך משל: כאשר אדם רואה מחזה שאין לו דרך להסביר אותו במילים, הרי פירוש הדבר הוא שהשכל אינו מבין את הדבר. אבל למרות זאת, הכח הראשון שתופס את העניין הוא השכל - שהרי הוא יודע מה ראה. אלא שאין זו תפיסה באמצעות לבושי השגה, כי אם תפיסת עצם העניין - שאינו בוחן את העניין אם הוא טוב וכדומה, אלא עסוק רק בתפיסת העניין כמו שהוא.

ובדרגת פנימיות המוחין מאיר האור האלוקי עצמו שלמעלה מהשגה.

וזהו המשל מאור שמאיר בכל מקום - זה שהמקום נהיה מואר היא בדרך ממילא, שהרי האור אינו מתכוון להאיר את המקום, ולא נוגע לו אם הוא נצרך או לא (וזהו הדגש "בכל מקום" - שלא נוגע לו אם יש בו צורך במקום זה).

טז בהערת רבינו 38 "אין עניינו להאיר (לפעול פעולת האור)"

כל עניינו של האור, היא מה שהוא דבוק למאור. אבל "פעולת האור", שהיא התוצאה - העובדה שהמקום נהיה מואר, וכן זה שהצמחים גדלים כתוצאה מהמשמש - אינה עניינו של האור ואינה נוגעת לו. וזו הכוונה בכך שהאור "אינו מתגלה על ידי שמאיר", היינו שעניינו של האור אינו מתגלה - שהרי פעולתו אינה מבטאת את מהותו (לעומת כח, שהפעולה מגלה את עניינו).